

מי כתב את התורה הרב מואיז נבון

וְזֹאת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר־שָׁם מֹשֶׁה לִפְנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל־פִּי יְקֹוֹק בְּיַד־מֹשֶׁה :

תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף יד עמוד ב

ומי כתבן [את ספרי התנ"ך]? משה כתב ספרו ופרשת בלעם ואיוב; יהושע כתב ספרו ושמונה פסוקים [האחרונים] שבתורה; ... [טו.] דברי ר"י, ואמרי לה ר' נחמיה; אמר לו ר"ש: אפשר ס"ת חסר אות אחת? וכתוב: לקוח את ספר התורה הזה! אלא, עד כאן הקדוש ברוך הוא אומר ומשה אומר וכותב, מכאן ואילך הקדוש ברוך הוא אומר ומשה כותב בדמע, ...

דף על הדף בבא בתרא דף טו עמוד א

פי' הגר"א מוילנא "דמע" הוא מלשון "מְלַאֲתָד וְדַמְעָד לֹא תֵאָחֵר", והיינו לשון תערובות. והיינו שהתורה שנבראה לפני בריאת העולם, לא היתה התורה הכתובה במרום כלפינו, אלא היתה התורה עם הפסקות בין המילים אחרות וצירופין אחרים. וזהו מ"ש כאן שמשה כתב בדמע - היינו בתערובות, "וימת משה" בצירוף אחר, לא כמו שכתוב לפנינו. ...

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף צ עמוד א

משנה. כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, שנאמר ועמד כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ נצח מטעי מעשה ידי להתפאר. ואלו שאין להם חלק לעולם הבא: האומר ... ואין תורה מן השמים, ... **גמרא** ... [צט.] והאומר אין תורה מן השמים וכו'. תנו רבנן: "כי דבר ה' בזה ומצותו הפר הכרת תכרת - זה האומר אין תורה מן השמים... הכרת תכרת, הכרת - בעולם הזה, תכרת - לעולם הבא. ... כי דבר ה' בזה - זה האומר אין תורה מן השמים. ואפילו אמר: כל התורה כולה מן השמים, חוץ מפסוק זה שלא אמרו הקדוש ברוך הוא אלא משה מפי עצמו - זהו כי דבר ה' בזה. ואפילו אמר: כל התורה כולה מן השמים, חוץ מדקדוק זה, מקל וחומר זה, מגזרה שוה זו - זה הוא כי דבר ה' בזה.

פירוש המשנה לרמב"ם מסכת סנהדרין פרק י

והיסוד השמיני הוא **תורה מן השמים**. והוא, שנאמין שכל התורה הזו הנמצאת בידינו היום הזה היא התורה שניתנה למשה, ושהיא כולה מפי הגבורה, כלומר שהגיעה עליו כולה מאת ה' הגעה שקורים אותה על דרך ההשאלה דבור, ואין יודע איכות אותה ההגעה אלא הוא עליו השלום אשר הגיעה אליו, ושהוא במעלת לבלר שקורין לפניו והוא כותב כולה תאריכיה וספוריה ומצותיה, וכך נקרא מחוקק. ואין הבדל בין "ובני חם כוש ומצרים ופוט וכנען", "ושם אשתו מהיטבאל בת מטריד", או אנכי ה', ושמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד, הכל מפי הגבורה והכל תורת ה' תמימה טהורה קדושה אמת. ... וזהו ענין אין תורה מן השמים, אמרו [חז"ל] שהוא האומר שכל התורה כולה מפי הקדוש ברוך הוא חוץ מפסוק אחד שלא אמרו הקדוש ברוך הוא אלא משה מפי עצמו וזה הוא כי דבר ה' בזה - יתעלה ה' ממה שאומרים הכופרים - אלא **כל אות** שבה יש בה חכמות ונפלאות למי שהבינו ה', ולא תושג תכלית חכמתה, ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים. ...

רמב"ם הלכות תשובה פרק ג הלכה ח

... שלשה הן הכופרים בתורה: האומר שאין התורה מעם ה' אפילו פסוק אחד **אפילו תיבה אחת** אם אמר משה אמרו מפי עצמו הרי זה כופר בתורה, וכן הכופר בפרושה והוא תורה שבעל פה והמכחיש מגידיה כגון צדוק ובייתוס, והאומר שהבורא החליף מצוה זו במצוה אחרת וכבר בטלה תורה זו אף על פי שהיא היתה מעם ה' כגון ההגרים כל אחד משלשה אלו כופר בתורה.

... וכאשר יהיו קיימים לאדם כל היסודות הללו ואמונתו בהם אמתית, הרי הוא נכנס בכלל ישראל, וחובה לאהבו ולחמול עליו וכל מה שצוה ה' אותנו זה על זה מן האהבה והאחוה, ואפילו עשה מה שיכול להיות מן העבירות מחמת תאוות והתגברות יצרו הרע, הרי הוא נענש לפי גודל מריו **ויש לו חלק**, והוא ממושעי ישראל. וכאשר יפקפק אדם ביסוד מאלו היסודות הרי זה יצא מן הכלל וכפר בעיקר ונקרא מין ואפיקורוס וקוצץ בנטיעות, וחובה לשנותו ולהשמידו ועליו הוא אומר הלא משנאיך ה' אשנא וכו'.

דברים פרק א, א (א) אלה הדברים אשר דבר משה

תלמוד בבלי מסכת מגילה דף לא עמוד ב

בקללות שבתורת כהנים [אינו פוסק בקריאה], אבל קללות שבמשנה תורה - פוסק. מאי טעמא? הללו - בלשון רבים אמורות, ומשה מפי הגבורה אמר. והללו - בלשון יחיד אמורות, ומשה מפי עצמו אמר.

זוהר כרך ג (דברים) פרשת ואתחנן [דף רסה עמוד א]

ואר"ש תנינן קללות שבתורת כהנים משה מפי הגבורה אמרן, ושבמשנה תורה משה מפי עצמו אמרן. מאי "מפי עצמו"? וכי ס"ד אות זעירא באורייתא משה אמר ליה מעצמו?! אלא יפה חז"ל אמרו, כי "מעצמו" לא תנינן, אלא "מפי עצמו". ומה נקרא מפי עצמו? הוא אותו קול שאוחז בו משה, דההינו ז"א [גילוי אלוקי]...

תוספות מסכת מגילה דף לא עמוד ב - משה מעצמו אמרם - וברוח הקדש.

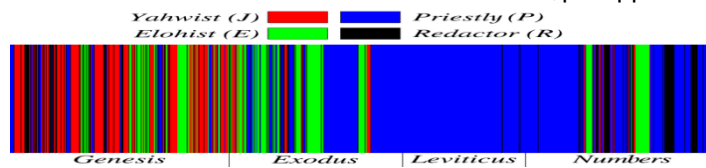
אברבנאל דברים פרק א

ואחרי אשר העירה התורה בענין התוכחות בכל מה שראוי. הנה ראתה עוד להעיר על החשד אשר יפול בענין המצות. שיחשוב חושב שהם מחודשות כאן. ולזה אמר שלא יחשבו שזוה הספר באו מצות מחודשות כי כל המצות פרטיהן ודקדוקיהן נאמרו **מסיני**. כמו שבא בקבלתן ז"ל וכמו שהוא קבלן. כי אין ספק שאמרן לבני ישראל. כי לא יעלים קצתם ויזכור קצתם אחרי שכלם נאמרו אליו. אבל לפי שבאו שמה קצת המצות ההן בקוצר רב וברמיזות. לפי שבהיותו ע"ה חי הוא היה מספיק לבאר אליהם הסתרים מדי יום ביום כי יום ליום יביע אומר. וכמו שאמר כל הדבר הקשה יביאון אל משה. הנה עתה בראותו כי קרוב יום מותו וכי באו ימי השלום והפקודה. הוצרך לבאר במצות דברים אשר לא התבארו בהם עדנה... וא"כ אין בכאן מצות מחודשות כיון שכלם נאמרו לישראל במה שעבר עד אותו יום איש לא נעדר. ...

~ בקורת המקרא – תורת המקורות (תעודות) ~

יוליוס ולהאוזן (1844–1918) ותאלוג נוצרי פרוטסטנטי גרמני

- J – Jehovah (יקוק)
- E – Elokim (אלוקים)
- P – Priestly (כהונה)
- D – Deuteronomy (דברים)

הרב צבי טאו, צדיק באמונתו יחיה, עמ' י, יט

"מי שאין לו אמונה באלוהיות של הדברים ובנשגבותם, בכך שכולם נובעים הם מתוך אמת אלוהית אין-סופית, מוחלטת ונצחית, מי שחסרה לו אותה אמונה - כלל לא יבין את כתבי הקודש. כל המחקרים שלו, כל החיטוטים שלו, כל הסברות שלו וכל היחידושים שלו הנם כולם בבחינת הבל... בשעה שבה כל המושגים הללו חסרים, כאשר חסרה אותה הענווה וההתבטלות וחסרים אותם הממדים, באים חוקרים, יהודים או גויים, זה לא משנה, ומחטטים בכתבי הקודש: הם מקשים קושיות, מוחקים, מסרסים ומתקנים, מעלים סברות, מפגינים יצירתיות, מחדשים חידושים - מה לנו ולכל זה?! מה לנו ולהם?! אנחנו עוסקים באמיתתה של תורה, אנחנו עוסקים בקדושתה של תורה, מי שחסרות לו הראשית והאחרית - אין מה לדבר איתו בכלל!"

משה דוד (אומברטו) קאסוטו, תורת התעודות, עמ' 51

"אמשול לכם משל. נניח שאיזה סופר יכתוב ספר על חייו ועל פעולותיו של אביו, מלומד חשוב וחוקר אקדמאי. נניח שבספר הזה יתאר המחבר את דמותו של אביו בצדדיה השונים, ויספר לנו על חייו הפרטיים בתוך כתלי ביתו, על יחסיו לתלמידיו בבית מדרשו, ועל עבודתו המדעית... כשיבוא אותו הסופר לכתוב את ספרו, באותן הפיסקות המתארות את חיי אביו בתוך חוג משפחתו, יכנה אותו בשם 'אבא'... בפיסקות המתארות אותו בתוך חוג תלמידיו באוניברסיטה יכנה אותו בכינוי הרגיל באותו החוג, 'הפרופסור'... נניח עכשיו שאחר מאות שנים או אלפי שנים יבוא איזה חוקר ויעמוד על שאלת חיבורו של אותו הספר. אם יעבוד לפי השיטה של תורת התעודות, יגיד לנו אותו החוקר: מכיוון שאני רואה שגיבור הספר מכונה בפיסקות אחדות בשם 'אבא', ובפיסקות אחרות בשם 'הפרופסור', מזה ראייה שיש כאן קטעים של מחברים שונים; וגם ההבדל בין הפרשיות הסיפוריות ובין הפרשיות בעלות תוכן מדעי מורה על ככה."

הרב מרדכי ברויאר, אמונה ומדע בפרשנות המקרא, דעות יא

"הפרשנות התמימה, שראתה את התורה כמבנה רצוף אחד ללא סתירות וללא הבדלי סגנון, נסתרה ונדחתה ללא שוב. חלוקת התורה ל'מקורות' שעליהם 'נתווספו' 'הערות של ביאור' ו'תוספות של מערכת', היא אמת שאין לה ערעור, והיא מזדקרת לעיני הלומד - על כרחו, על פי כל דרכי חכמת הלשון ו'הפשטות המתחדשות בכל יום'. כל תירוצי הדוחק של ההרמוניסטיקה לא יעמדו בפני האמת הפנימית שבעבודתו הגאונית של ולהאוזן וחבריו. כננסים בפני ענק, כמלקטי פירורים מתחת לשולחנו של עשיר, כן עומדים קאסוטו וחבריו, שעה שהם חולקים על בית מדרשה של ביקורת המקרא..."

David Stern, Recent Trends In Biblical Source Criticism, JBQ, 36:3, 2008

... with all due respect to the illustrious documentarians past and present, there is massive evidence that the pre-biblical triplicity of Genesis, which their line of thought postulates to have been worked over by a late and gifted editor into a trinity, is actually a unity.

The mid-1980s and the early 1990s witnessed a resurgence of biblical scholars challenging, revising, and even rejecting the Documentary Hypothesis. First and foremost, scholars relinquished claims to a scientific methodology. In Empirical Models for Biblical Criticism, Jeffery Tigay insists that "The degree of subjectivity which such hypothetical [source critical] procedures permit is notorious."

In Greenstein's words, "Many contemporary Biblicists are experiencing a crisis in faith . . . . The objective truths of the past we increasingly understand as the creations of our own vision." He continues, "all scholarship relies on theories and methods that come and go, and . . . modern critical approaches are no more or less than our own **midrash.**"

הרב משה ליכטנשטיין, אחת דבר א-להים - שתים זו שמעתי ?

לאור הצגה זו, ניתן להגיע לקביעה הבסיסית יותר שבתשתית כל העניין והיא שאנו מאמינים בתנ"ך בגלל שאנו מאמינים בקב"ה ואין אנו מאמינים בקב"ה בגלל התנ"ך. ממילא, אין אנו מנסים להבין את התנ"ך כשלעצמו ללא כל אמונות ודעות, אלא אנו ניגשים לטקסט עם מערכת שלמה של הנחות הנגזרות מאמונה זו ומן המסורת המלווה אותה. הדרך לאמונה לאדם בן ימינו זורמת באפיקים שונים, אך למרות כל טענותיהם של חכמי ימי הביניים, אין האדם בהכרח מתחיל מן התנ"ך אלא מגיע אל ספר הספרים בעקבות האמונה. אין זאת אומרת שלא ניתן לקבל עמדה המשלבת אמונה עם ממצאי ביקורת המקרא, במידה והם אכן משתלבים, אך זה בהחלט אומר שאמונה קודמת לפרשנות ושתפיסת עולמו של המבקר משמעותית לעניין ויש לבדוק בטרם בולעים את מסקנותיו על קרבו וכרעיו.

Rabbi Nathan Lopes Cardozo, On Bible Criticism and Its Counterarguments

What is important to realize is that the struggle over the origin of the text of the Torah was, and is, not just an academic one. It is foremost a battle between "divine authority" and "human autonomy." ... The interplay between sociology and theology is a complex one, but what is clear is that **what man will find and conclude is greatly dependent on the question of why he is looking.** The Torah can be made to yield whatever meaning its interpreters like to assign to it.

וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל עלפי יקוק ביד משה :